

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

5. De iurisdictione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

CAP. V.

De Iurisdictione.

Iurisdictionis est facultas alicuius habentis publicam
 auctoritatem & eminentiam super alios, ad eorum
 regimen & gubernationem.

Actus Iurisdictionis sunt leges condere, in ijs di-
 spensare, præcipere, iudicare, punire, ministros pu-
 blicos creare, pupillis tutores dare, Minores atque
 Ecclesias læsas in integrum restituere; item Sacra-
 menta administrare.

Iurisdictionis alia est ordinaria, quæ competit Iudici 2
 ex proprio munere, alia delegata, quæ Iudici non ni-
 si ex commissione, competit

Iurisdictionis alia est contentiosa, ad quam pertinet 3
 leges condere, præcipere, punire, causas ciuiles & cri-
 minales definire. Voluntaria alia, ad quam pertinet
 legitimare, dispensare, beneficium conferre, Sacra-
 menta ministrare, matrimonio assistere, latè loquen-
 do de hoc ultimo actu.

Voluntaria Iurisdictionis sic dicta, quia non ni- 4
 si volentibus fit, extra proprium territorium ex-
 exerceri potest erga subditos, eò quod non ordina-
 rium iuris processum, nec iudicem pro tribunali
 sedentem requirat, ideo nulla iniuria inferitur ex-
 traneo Iudici, NB. tamè ad vitandum scandalum
 priuatim exerceri debere voluntariam Iurisdictionem
 in aliena diœcesi. Contentiosa vero Iurisdictionis
 in alieno territorio absque expresso vel tacito con-
 sensu exerceri non potest: *cum extra territorium ius
 dicenti impunè non pareatur.* cap. 2. de Constit.
 in 6.

Paro:

- 5 Parochus in aliena Parochia suorum subditortu nuptias benedicere non debet, neque Episcopus in aliena diœcesi Ordines, aut Sacramentum Confirmationis conferre; sed in Pontificalibus (absque usu pallij) extra diœcesin sacrificare non prohibetur. 97.
- 6 Diuiditur iurisdictio; quod alia sit Ecclesiastica, subdiuisa in externum forum & internum; alia civilis.
- 7 Iurisdictio vtrâque diuiditur in Imperium, quod iudici nobili proprio motu competit & per se stat. Et in simplicem Iurisdictioem, quæ exercetur iudicis officio mercenario. Mercenarium Iudicis officium vocamus; quod deseruit actioni merè civilis. Civilis actio est; per quam pars litigans intendit consequi ius proprium, iue quod sua interest, Legistæ interesse vocant. Igitur simplicis Iurisdictionis Officium ideo dicitur mercenarium, quod Iudex motu proprio, siue ex officio procedere non possit ad causas & lites civiles, sed solum ad instantiam actoris: quare partibus actione desistentibus, vel transactione compositis, Iudex cessare cogitur: Illis autem instantibus, & iudicium postulantibus, debet sententiam ferre, neque potest partes ad compositionem compellere, nisi in raro casu, si lis nimis diuturna & intricata sit, vt expediri faciliè non possit.
- 8 Imperium aliud est merum, (exercetur Iudicis officio nobili, publicam vtilitatem respiciente: Eius actus sunt Leges condere, malefactorqs punire &c.) Aliud est mixtum, (quod ^{mercenario} exercetur iudicis officio, priuatam vtilitatem respiciente: Eius actus sunt; dispensare, priuilegium dare, ætatis veniam tribuere, tutores statuere, in integrum restituere.

Merum

Merum Imperium quibusdam gradibus distin-
guitur.

Primus est maximi Imperij, quo pertinet potestas bellum inferendi, vniuersales leges condendi; Con-
cilia & comitia cogendi, &c. Potestas monetam cu-
dendi, tributa imponendi, quæ regalia dici solent,
quia propria Regum ac supremæ Potestatis sunt.

Secundus gradus est maioris Imperij, quo perti-
net potestas facinorosis hominibus mortis &c. sup-
plicium decernendi. Huc spectat potestas maximæ
capitis diminutionis, per quam ius ciuitatis & liber-
tatis amittebatur, sed non amplius in vsu. Huc et-
iam pertinet, Potestas Clericum degradandi, ex-
communicandi, non ad instantiam partis læsæ, sed
moru proprio.

Tertius gradus est Imperij magni, quo pertinet
potestas aquæ & igne interdicens, quæ desijt, dici-
turque capitis diminutio minor, per quam ius ciui-
tatis, sed non libertatis amittebatur.

Quartus gradus parui Imperij, quo pertinet po-
testas relegandi, torturæ subijciendi, flagellis pu-
niendi.

Quintus gradus est Imperij minoris, quo pertinet
modica coercitio in corpore.

Sextus gradus est Imperij minimi, quo pertinet
exigua multa pecuniaria, qui dicitur postremi gradus
cuiuslibet magistratui tam ciuili, quam Ecclesiastico
competere.

Imperium mixtum pariter modo in suos gradus
distingui potest. Est enim vnus gradus maximi Impe-
rij, Principi reseruatus, V. C. illegitimum vel com-
muni iure infamem famæ restituere, &c. Et sic dein-
ceps in inferiores gradus descendi potest.

10 In generali meri aut mixti Imperij concessione à Principe alicui facta, non censentur ea comprehensa, quæ primi gradus, adeoque propria supremæ potestatis esse solent, nisi speciatim exprimantur, iuxta regulam 81. in 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verosimiliter in speciem concessurus.*

11 Generalibus sedis Apostolicæ legatis, item Episcopis & Prælatibus, similem Episcopali Iurisdictionem obtinentibus, comperunt ea omnia, quæ sunt meri aut mixti Imperij Ecclesiastici, dempto primo gradu.

C A P. VI.

De Lege, ac Legislatore Ecclesiastico uniuersali.

1 Lex & Legislatrix potestas alia est Ecclesiastica, alia ciuilibus. Differunt inter se ratione originis, quia Ecclesiastica immediatè à Deo instituta, ciuilibus ab hominibus. Et ratione finis, quia lex Ecclesiastica per se ac directè versatur circa res spirituales ad salutem animarum ordinatas. Ciuilibis verò directè temporalium tantum commoditatem spectat.

2 Ciuilibis potestas subordinata esse debet Ecclesiasticæ ratione finis, sicut corpus animæ, naturalibus supernaturalibus, temporalia æternis.

NB. Potestas Ecclesiasticorum Præsulorum, etiam Papæ, ad aliorum regnorum iura & causas ciuilibus directè & ordinariè uia se non extendit: quia hæc di-

Potestates proprijs officijs ac dignitatibus discretæ sunt, & utraque in suo iure perfecta.